

Møte for lukkede dører, Stortinget 15. desember 1920

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 15. desember 1920 kl. 10.00.

Præsident: Buen

Præsidenten foreslaar efter henstilling fra utenriksministeren, at møtet settes for lukkede døre, idet utenriksministeren ønsker at gi en meddelelse til Stortinget.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten foreslaar endvidere, at de, som sædvanligvis faar adgang til Stortingets møter, ogsaa faar det denne gang - det antages ikke nødvendig at specificere det nøiere. - Det ansees enstemmig bifaldt.

Jeg gir da ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Michelet: Regjeringen har ment at burde gi Stortinget en redegjørelse, forinden Stortinget nu gaar fra hinanden, angaaende traktatforhandlingernes stilling i øieblikket. For Portugals og Spaniens vedkommende er der ikke meget at si. Jeg synes dog, at jeg pligter at uttale, at mangt og meget tyder paa, at man vil faa større vanskeligheter med en blivende ordning med Portugal, end man kanskje fra først av hadde tænkt.

For Frankrikes vedkommende er stillingen den, at forhandlingerne foreløbig er indstillet. Der har været holdt forskjellige møter i Paris mellem vore norske delegerte og de franske delegerte, og de norske delegerte har der fremlagt Stortingets beslutning, de bekjendte fire punkter. De har været diskutert, men de er av de franske forhandlere avvist som utjenlige som grundlag for avsluttelsen av en virkelig handelstraktat. Der er fra fransk side fremsat et motforslag - om jeg maa uttrykke mig saa - eller der er optrukket visse linjer for forhandlingerne i et memorandum, som jeg skal faa lov til at læse op. Det gaar ut paa følgende: Vine av 12,5⁰ alkoholstyrke og under, for deres vedkommende skal der være fri indførsel, fri omsætning og frit forbruk. Saa staar det: "Vin av over 12,6⁰ alkoholstyrke" - de slutter ikke sammen de to tal, men det spiller ikke her nogen rolle - "til og med 15⁰. Fri indførsel av et bestemt kvantum; omsætning og forbruk fri." Punkt 3 omfatter hete vine, vine av over 15⁰ til og med 20⁰: "Fri indførsel av et bestemt kvantum. Omsætning og forbruk undergit en ordning, hvis prinsipper vil bli fastsat i traktaten." Saa er det for brændevins vedkommende: "Fri indførsel av et bestemt kvantum. Omsætning og forbruk undergit en ordning, hvis prinsipper vil bli fastsat i traktaten." Likører og andre spirituøse drikke: "Indførsel, salg og forbruk undergit en ordning, hvis prinsipper vil bli fastsat i traktaten. Fastsættelse av et bestemt indførselskvantum."

Som man vil se, saa er dette ganske vidtgaaende krav fra fransk side. De rokker ikke alene ved de bekjendte fire punkter; men hvis man vil gaa med paa dette, vil man bli faktisk tvunget til at gjøre om den idag herskende lovgivning paa dette omraade. Jeg tilføier, at denne sak har ikke endnu kunnet diskuteres inden regjeringen; vi har faat utskriftene saavidt sent - oversættelsen i departementet blev først avsluttet igaar, og først idag kunde de gaa rundt til regjeringens medlemmer. Vi har altsaa endnu ikke kunnet ta standpunkt til spørsmålene, men vi mente, som sagt, at Stortinget allerede nu burde bli gjort bekjendt med dem.

Fra minister Wedel har vi faat forskjellige telegrammer. Jeg skal faa lov til at læse op et av 30 november og et av 4 december. Det av 30 november lyder saa: "Franske forhandlere har idag oversendt mig et formuleret forslag indeholdende krav som ligger helt utenfor Stortingets mandat. Castberg og Berg fremlagde derefter i møte i eftermiddag nyt forklarende exposé om de praktiske følger av monopol og samlagsordning. I overensstemmelse med tilsagn som jeg under personlig samtale efter mottagelsen av ovennævnte forslag hadde lykkes opnaa, endte møtet med at de franske lovet at overveie hvorvidt monopol og samlagsordning paa noen maate kunde forenes med deres interesser. Jeg vet, at Frankrike i alle tilfælde vil forlange at private kjøpere skal tilsikres ret til om saa ønskes aa bestille alle lovlige vine direkte altsaa uten aa gaa gjennom samlag eller gjennom monopol hos utenlandsk sælger. Det vilde derfor være maktpaaliggende pr. omgaaende aa erfare, om man for eventuelt aa muliggjøre istandbringelsen av overenskomst uten hinder av Stortingets mandat post 4 kan inkludere bestemmelse av antydede indhold". Det skulde, saavidt jeg forstaar, si, at monolet blev opretholdt som salgsmonopol, men at de skulde kunne faa anledning til at kjøpe direkte, de som maatte ønske det, altsaa ikke for salg men kun for eget forbruk.

Den 4 december telegraferer Wedel videre: "Da enhver underhandling er avhengig av at regjeringen med Stortingets samtykke gir imøtekommende svar angaaende post 4 utbes snarest telegram". Wedel oppfatter altsaa situationen derhen, at skal man faa nogen ordning, nogen overenskomst, saa maa der ske nogen forandring specielt i post 4 i den retning, som jeg her har tillatt mig at antyde. Det falder forsaavidt sammen med, hvad en av forhandlerne har antydnet under et av møterne, idet han uttalte, at "man muligens kunde slaa sig tilfreds med en monopolordning, hvis de norske forbrukere fik anledning til at kjøpe direkte av monolet. Alene paa den maate kunde de franske eksportører ha sikkerhet for at deres respektive merker fik omsætning i Norge." Det er formodentlig i tilslutning til en saadan ordning eller til denne uttalelse, at Wedel har avsendt sit telegram.

Jeg skal avholde mig fra enhver kommentar angaaende sakens stilling. Hr. Castberg, som er kommet like fra Paris, vil formodentlig, i tilfælde det maate ønskes, kunne gi mere umiddelbare og mere direkte meddelelser angaaende, hvorledes det staar dernede. I øieblikket - saa meget maa man vel være berettiget til at si - er forhandlingerne paa et dødt punkt,

og deres videre fortlgang vil avhænge av den stilling, som denne forsamling kommer til at indta til spørsmålet.

Præsidenten: Præsidenten skulde anta, at det ikke behøver at reises nogen debat om dette spørsmåal paa det nuværende tidspunkt. Det døde punkt faar vel ligge der, indtil Stortinget atter træder sammen og tar hånd i hanke med i denne sak.

Utenriksminister Michelet: Det er rigtig, det.

Castberg: Jeg er enig i, at der ikke er nogen opfordring til nu at ta op nogen forhandling her i salen om dette, men det er bare et par bemerkninger, jeg vil faa lov at knytte til utenriksministerens redegjørelse. Det forslag - eller hvad man vil kalde det - som foreligger fra fransk side, og som utenriksministeren refererte, ligger, som det blev anført i minister Wedels telegram, helt utenom det mandat som Stortinget har vedtat, og dette falder sammen med de uttalelser som fremkom i de møter, hvori 3 av delegationens medlemmer deltok, nemlig de herrer Berg, Storm og jeg, møter som blev avholdt av en saakaldt underkommission for vinspørsmåal. Der blev de samme opfatninger meget skarpt fremholdt fra fransk side. Paa referat til og henvendelse til minister Wedel i anledning herav, uttalte ministeren, at denne underkommission jo ikke var den som til syvende og sist representerte de franske statsmyndigheters standpunkt. Det var en underkommission, som Frankrike hadde sammensat av eksperter, mens den endelige avgjørelse selvfølgelig laa i de politiske myndigheters haand. Og ministeren fremholdt, at han hadde grund til at tro at det gik an at faa en ordning, naar man lempet paa eller forandret mandatets post 4. Og det er jo for øieblikket det aktuelle og springende spørsmåal, som det fremgaar av minister Wedels telegram, som blev oplæst av utenriksministeren, spørsmålet om man vil forandre det av Stortinget vedtagne mandat i dets 4de post slik, at der blir anledning til, som det staar i telegrammet, at bestille alle lovlige vine, altsaa alle lette vine, direkte, altsaa uten at gaa gjennom samlag eller gjennom monopol, hos utenlandsk sælger. Nu vil jeg gjøre opmerksom paa, at dette telegram er ikke ganske klart. Der findes ikke slike ting som kommaer i dette telegram. Hvis man sætter kommaer, saa kan det muligens forstaaes slik: "bestille alle lovlige vine direkte, altsaa uten at gaa gjennom samlag, eller gjennom monopol hos utanlandsk sælger." Men som det staar efter sin ordlyd nu, siger det, at man skal gaa med paa at gi adgang til at indføre direkte, uten at gaa gjennom samlag eller monopol. Den første forstaaelse er den som falder sammen med hvad der mundtlig blev fremholdt av minister Wedel overfor os, og det falder ogsaa sammen med den tirade av en uttalelse av en fransk forhandler, som utenriksministeren henviste til. Men jeg gjør opmerksom paa, at det referat utenriksministeren brukte, er ikke et stenografisk referat; det er et sammentrængt referat tat op paa stedet av norske sekretærer. Men hvad enten dette forstaaes paa den ene eller anden maate, saa er altsaa det som

etter minister Wedels mening - selv om han ser det saa optimistisk at han ikke legger til grund det franske forslag - kræves som et minimum det at man skal gaa med paa at der blir adgang til at kjøpe vin gjennom andre institutioner end samlag. I betragtning av at den tilstand kan indtræ, som franskmændene er bange for, at det kommunale bevillingssystem, i tilfælde da knyttet til samlag, kan føre til en saa betydelig innskrænkning i adgangen til overhodet at sælge vin her i landet, at det praktisk talt blir stengt, vil de ha den vei aapen, enten at de private direkte kan kjøpe i utlandet, uanset baade samlag og monopol, eller, som det laa i den tirade som utenriksministeren refererte fra en av de franske forhandlere, at de da, selv om alle bevillinger er negtet, skal kunne gaa gjennom et statsmonopol, som da blir, om man saa vil, et samlag for hele landet, selv om kommunerne vil ha vinsalget væk. Jeg vil bare tilføie, at dette siste henger, efter de uttalelser som fremkom i Frankrike, sammen med, at det som Frankrike nu sigter paa, er at faa sat en pæl gjennom hele det kommunale bevillingssystem som har raadet i vort land i aartier. Da det fra vor side blev sagt, at det har jo Frankrike godkjendt i sin tid f.eks. ved traktaten av 1909, blev der svaret, at ja det har vi gjort, men det gjør vi ikke op igjen. Hvad vægt man vil lægge paa den nævnte kommissions uttalelser, skriftlig og mundtlig i saa henseende, det faar jo staa derhen. Men det er ialfald git, at denne bresche i systemet vil de ialfald ha slaaet. De bøier sig ikke for den nuværende ordning, og de bøier sig heller ikke for den ordning, som er tilsigtet ved mandatets post 4, og det er vel mulig, at den omstændighet, at man ikke har realiseret en ordning efter post 4, bidrar til at gi dem forhaabning om, at det kan lykkes at faa vort folk til at opgi det, som har faaet sit indtrykk i mandatet post 4.

Det vil sees, at minister Wedel har passet paa, at denne sak blir avgjort hurtigst mulig. Han har purret paa, at denne avgjørelse maa ske av regjeringen med Stortingets samtykke, og jeg anser det for git, og gaar ut fra, at utenriksministeren selvfølgelig er enig deri, at nogen endring i Stortingets mandat vil ikke kunne ske, uten at Stortinget har samtykket deri. Det vil ikke kunne ske nu før jul.

Minister Wedel har uttrykkelig gang paa gang præcisert, at forhandlingerne er ikke avbrudt, og at han har den tro, at hvis man vil bøie sig med hensyn til post 4, saa skulde det kunne lykkes at faa en ordning. Vi staar da overfor den lempning, som er foreslaat her, og vi staar overfor at maatte gaa videre paa samme skraaplan for at tilfredsstille det samme krav paa at kommunerne ikke skal ha raadighet over, hvorvidt der skal sælges vin her i landet eller ikke. Det er altsaa et stort principielt spørmaal, som selv under den beste forutsætning foreligger til avgjørelse. Det kan saa være, at det er uheldig, at ikke svaret paa denne henvendelse kan efter minister Wedels ønske ske allerede nu. Det telegram, som blev referert, er av 30te november, og indtil han faar svar paa det telegram, foretar han selvfølgelig intet. Men det er ogsaa saa, at i selve juleferien kan det ikke ventes, at heller de franske myndigheter vil beskjæftige sig med disse spørmaal.

Møte for lukkede dører, Stortinget 15. desember 1920

Jeg gaar ut fra, at saken kommer op snarest mulig efterat Stortinget er traadt sammen igjen i januar.

Præsidenten: Da ingen flere har forlangt ordet, erklæres debatten hermed avsluttet.

Protokollen blev derefter oplæst uten at foranledige nogen bemerkning.

Møtet hævet kl. 10.25.